

Stanisław Wyspiański

NOC LISTOPADOWA

- Podstawowe informacje o lekturze (czas i miejsce akcji, problematyka itd.)
- zagadnienia na maturę i sprawdzian
- quiz sprawdzający wiedzę

Noc listopadowa

Stanisław Wyspiański

Geneza

Tematem wielokrotnie poruszonym w utworach Wyspiańskiego jest kwestia powstania listopadowego i odpowiedzialności za losy ojczyzny. Autora prawdopodobnie natchnęły prawdopodobnie przechadzki po Łazienkach Królewskich oraz ich bliskich okolic oraz czytanie pism innych twórców, np. Dziadów cz. III Adama Mickiewicza.

Gatunek: dramat neoromantyczny

- ➡ **temat powstania listopadowego**- krytyka elit, historia w planie metafizycznym, wątki profetyczne
- ➡ **wzór dramatu romantycznego**- brak zasady 3 jedności, brak związków przyczynowo- skutkowych, nastrój grozy, wątki fantastyczne, sceny zbiorowe
- ➡ **aluzje do dzieł romantycznych**
- ➡ **symbolizm** - postacie mitologiczne, postaci ważne dla historii, przestrzeń, która ma swoje unikalne znaczenie
- ➡ **libretto niezrealizowanego dzieła operowego**- część muzyczna, rytm, taniec, dźwięk

Tematyka:

Wybuch powstania listopadowego jest kluczowym tematem utworu. Historia dotyczy również mitu eleuzyjskiego, czyli porywu Polaków w celu wywalczenia wolności. Zakończył się klęską, ale dzięki mitologizacji dał nadzieję na odrodzenie narodu. Wyspiański pochyła się również nad kwestią dylematów moralnych poszczególnych bohaterów. Dotyczą one walki zbrojnej w obronie ojczyzny oraz wybrania drogi pokojowej, która nie pozostawiłaby tylu ofiar i przelanej krwi. Utwór stanowi swoistą analizę przyczyn upadku powstania, czyli zdrajcy narodowi, entuzjazm prowadzący do nieprzemyślanego działania oraz brak konkretnego plan. Przyroda również odgrywa ważną rolę w utworze jako siłą mająca znaczący wpływ na historie bohaterów. Ares i Pallas natomiast przedstawiają w utworze starcie przeciwstawnych stanowisk.

Noc listopadowa

Stanisław Wyspiański

Kompozycja i styl

- zastosowanie syntezy sztuki

TECHNIKI MALARSKIE

- plastyczne obrazy jesiennych krajobrazów, działające na zmysły
- dokładne wskazówki scenograficzne w didaskaliach
- gra światła
- niektórzy bohaterowie to postaci z dzieł sztuki, np. Nike z płaskorzeźby

ODNIESIENIA MUZYCZNE

- dźwięki oddające poszczególne nastroje dramatu
- motyw teatru w teatrze- scena w Teatrze Augusta
- taniec- balet na przedstawieniu teatralnym czy nawiązanie do danse macabre w wypowiedzi Kuraty o buncie i ogniu
- zrytmizowanie- rymy, powtórzenia

STYLE I KONWENCJE LITERACKIE

- konwencja symboliczno- ekspresjonistyczna
- wymieszanie różnych płaszczyzn: historycznej, mitologicznej, mistycznej
- uczynienie przyrody bohaterem i elementem tworzącym nastrój
- wprowadzenie różnych bohaterów
- wprowadzenie ironii, metafory, ekspresywizm
- indywidualizacja języka: patetyczne sformułowania spiskowców oraz dosadne słownictwo Księcia Konstantego
- wizyjny charakter: wizja dotycząca walki i klęski, przyszłości kraju czy psychiki bohaterów

FILOZOFIA I PSYCHOLOGIA

- połączenie różnych myśli filozoficznych oraz światopoglądowych- wierzenia antyczne obok wiary chrześcijańskiej
- psychologizm- ukazywanie stanów psychicznych bohaterów , obsesji i rozterek wewnętrznych

Noc listopadowa

Stanisław Wyspiański

Czas i miejsce akcji

Pierwsze godziny powstania listopadowego (wydarzenia z nocy 29 na 30 listopada 1830). Miejsca: Łazienki Królewskie i ich bliskie okolice, Śródmieście Warszawy.

Bohaterowie historyczni:

Piotr Wysocki

Organizator tajnego sprzysiężenia, które doprowadziło do wybuchu powstania listopadowego. Waleczny, przekonany o konieczności walki zbrojnej. Był podporucznikiem w warszawskiej Szkole Podchorążych Piechoty, dlatego zachęcał młodych do zemsty na zaborcach. Cechowała go chwalebna sława, spryt i świetna strategia.

Historycznie Wysocki po klęsce powstania został zesłany na roboty na Syberię.

Józef Chłopicki

Po tym jak służył w wojskach Napoleona, które poniosły klęskę dołączył do armii Królestwa Polskiego. Początkowo Chłopicki nie chciał brać udziału w powstaniu, ponieważ nie wierzył w zwycięstwo niezbyt licznych wojsk polskich z bardzo liczebną i potężną Rosją. Po wielu namowach rzeczywiście stanął na czele zrywu, ale jego planem było negocjowanie z carem Mikołajem I. Jego niechęć do walki i brak wiary w zwycięstwo doprowadziły do klęski.

Joachim Lelewel

Historyk, działacz polityczny. Popierał spiskowców, którzy chcieli doprowadzić do powstania. Po wybuchu zrywu powołany do Rządu Tymczasowego. Z początku nie bardzo interesowała go działalność polityczna, ponieważ ważniejsza była dla niego choroba ojca.

Stanisław Potocki

uczestnik powstania kościuszkowskiego, pozostawał wierny Wielkiemu Księżu, a mimo to był szanowany przez Rodaków. Przeciwnik działań rewolucyjnych.

Wielki Książę - Konstanty Pawłowicz

naczelnny wódz wojsk w Królestwie Polskim z woli cara

Joanna Grudzińska

żona Wielkiego Księcia

Noc listopadowa

Stanisław Wyspiański

Bohaterowie mitologiczni:

Pallas, czyli Atena

grecka bogini sprawiedliwej wojny, mądrości, siły i męstwa. Zwołuje spiskowców i motywuje ich do walki o wolność.

Nike

bogini zwycięstwa, w utworze jest ich kilka: Trojańska, Napoleonidów, spod Termopil, spod Maratonu, spod Salaminy, spod Cheronei- wszystkie dotyczą zwycięskich walk Greków.

Ares

groźny, okrutny bóg wojny niesprawiedliwej i szalu wojennego, prowadzi do rozlewu krwi, demoniczny inspirator powstania

Kery

boginie zemsty, które piły krew zabitych podczas wojen.

Hekate

bogini sprawiedliwości, która wynurzyła się z ziemi wraz z Eryniami

Demeter i Kora

w mitologii greckiej matka i córka, która ożeniła się z Hadesem i na pół roku wracała do matki, kiedy to następował urodzaj. W utworze cierpienie ich rozłąki towarzyszy zbierającym się pod ponnikiem Sobieskiego spiskowców. Mówią one o konieczności śmierci i odrodzenia.

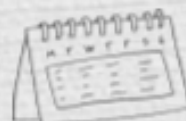
Charon

w mitologii greckiej przewoźnik dusz do Hadesu, przypląwa po tych powstańców, którzy go przyzywają

Problematyka:

Wpływ historii

Umieszczenie akcji utworu w trakcie powstania listopadowego uświadamia jak ważna jest historia i siły niezależne od woli człowieka do budowania głębszej refleksji. Równocześnie Wyspiański wskazuje źródła polskiego tragizmu, mieszając w utworze plan realistyczny i mityczny.

Noc listopadowa

Stanisław Wyspiański

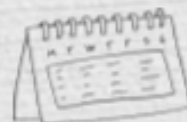
Bezsilność Wysockiego w namówieniu Potockiego do walki jako bezsilność Konrada z Dziadów cz. III do rozmowy z Bogiem.

Straszne sny Księcia zesłane przez diabły--> Dziady cz. III sen Senatora.

Duszną atmosferę w listopadową noc--> Dziady cz. II (Klimat obrzędu)

Śmierć młodych w Powstaniu, które staną się zapowiedzią późniejszych zwycięstw--> Oda do młodości

Aluzje

Mitologizacja Demitologizacja

Wyspiański mitologizuje i demitologizuje określone elementy dramatu, takie jak bohaterowie, z których np. Łukasiński przyrównany jest do Prometeusza, który gotów jest poświęcić się dla innych, zaś Chłopicki i zdrajcy ukazani są prześmiewczo, ironicznie.

Mitologizacja dotyczy również samej rzeczywistości, w której padają podniosłe frazesy dotyczące zemsty i wolności, czyli ważnych i gloryfikowanych spraw, spotkania powstańców są uwzniośnione. Natomiast rozmowy wrogów są puste i przeważnie dotyczą chęci wzbogacenia się lub zdrady. Ostatnią rzeczą, którą autor traktuje jako coś wyjątkowego jest śmierć. Powstańcy zabierani są przez Charona na łodzi do Hadesu, zaś wrogowie przed śmiercią błagają o litość.

- **cierpiącej matki**- Demeter cierpiąca nad losem córki, która idzie do męża do Hadesu
- **wojownik**- silny, gotowy na śmierć zbawcą (Wysocki) lub w pełni sił do walki krwawej (Ares)
- **mściciela**- Powstańcy wywołujący zryw za lata krzywd
- **bohatera**- człowiek, który wyzwala swój naród od niewoli, dążący do dobra i sprawiedliwości; w utworze tak są przedstawieni Powstańcy

Archetypy

Noc listopadowa

Stanisław Wyspiański

Przyszłość Polski

Wyspiański pokłada nadzieję, że krwawa ofiara powstańców przyniesie pomyślność Polsce i doprowadzi do niepodległości, która musi być okupiona cierpieniem. Mit o Demeter i Korze jest alegorią losów kraju, który musi wprawdzie umrzeć zanim się odrodzi. Dzięki mitologizacji utwór nabiera ponadczasowego i uniwersalnego znaczenia.

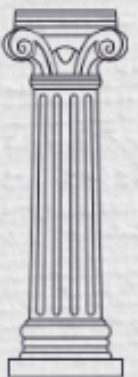
Treść:

Scena I.

Pallas, czyli Atena przywołuje boginię Nike, jednocześnie zapowiadając walkę Polski z ciemnym, Carem. Rozmowa między bóstwami dotyczy losów powstańców, zaś Nike spod Cheronei obwieszcza klęskę. W tym momencie pojawia się Wysocki, który wzywa do walki swoich ludzi, na co wtóruje mu Pallas.

Scena II. Salon w Belwederze.

Wielki Książę dowiaduje się o zamieszkach, jednak nie zamierza się poddawać. Jest pewny siebie, ponieważ chce zostać królem Polski. Joanna dowiaduje się o planowanym przez męża rozlewie krwi i próbie sprzeciwu bratu- carowi. Kobieta odczuwa obawę, jednak Konstanty to ignoruje.

Scena III. Pod posągiem Sobolewskiego.

Spiskowcy planują uwięzić Wielkiego Księcia, dlatego chcą zaatakować jego siedzibę- Belweder. W miejscu zbiórki przybywają też Demeter i Kora, rozmawiając o śmierci i odrodzeniu, ponieważ ukochana córka matki odchodzi do Hadesu, by po pół roku powrócić.

Scena IV. Salon w Belwederze.

Powstańcom udaje się wdrzeć do Belwederu, ale nie porywają Księcia, ponieważ został on ostrzeżony przez Lubowieckiego i uciekł. Joanna wskazuje Polakom drogę ucieczki, za co zostaje uznana zdrajczynią przez męża, który obiecuje zniszczyć Warszawę.

Noc listopadowa

Stanisław Wyspiański

Scena V. W teatrze rozmaitości.

Odbywa się przedstawienie pt. Faust. Do grających ludzi dołączają istoty fantastyczne, które kpią z Wielkiego Księcia. Sławią natomiast Chłopickiego za odwagę. Przedstawienie przerywają powstańcy oraz Nike Napoleonidów, która wzywa wszystkich obecnych na sali do walki. Bogini gra w karty z Chłopickim, przepowiadając ucieczkę Księcia i klęskę Spiskowców.

Scena VI. W mieszkaniu Lelewela

Lelewel zajęty jest opiekowaniem się chorym ojcem. Wkrótce jednak w drzwiach mężczyzny pojawia się Hermes zabierając duszę ojca do Nieba. Joachim oraz jego rodzeństwo przeżywają śmierć głowy rodziny. Nike spod Cheronei przewiduje wolność i nakazuje mężczyźnie dołączenie do walki.

Scena VII. W ulicy

Na Krakowskim Przedmieściu Ares zapowiada krwawą rzeź. Potocki wciąż nie zgadza się dołączyć do walczących. Rozpoczyna się walka pod Arsenalem. Gina w niej zdrajcy: Makrot, Potocki, oraz Nowicki, zamordowany przypadkowo.

Scena IV. Salon w Belwederze.

Ares triumfuje. Bóg wojny zostaje postrzelony przez Erosa, bożka miłości. Bóstwo zaczyna więc wyznawać miłość Joannie, z wzajemnością. Kobieta dowiaduje się o zaniechaniu dalszych walk, natomiast Kora przepowiada wyzwolenie Polsce, która podniesie się dzięki swojemu poświęceniu.

Scena IX. Teatrum Stanisława Augusta.

Dochodzi do spotkania wszystkich poległych. Młodego Genrdego spotkała kara za niegodne postęпки, Potockiego ukarał sam Bóg. Pallas nie żałuje żadnego z poległych, natomiast Hermes przekazuje jej wiadomość od Zeusa, który nie sprzyjał powstańcom. Atena musi wrócić na Olimp. Polegli wsiadają do łodzi Charona.

